

REMISSVAR

2023-10-31

Dnr: BO 2023-0194

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remittering av promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15)

(Dnr: S2023/02226)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barn och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och utifrån FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) allmänna kommentarer samt rekommendationer till Sverige.

Barnombudsmannen kommenterar vissa förslag och bedömningar som bedöms vara särskilt relevanta ur ett barnrättsperspektiv.

Allmänt om promemorian

Barnombudsmannen ser mycket positivt på promemorians ambition att stärka skyddet för barn i utsatthet och att förebygga brott, genom att ge socialtjänsten fler verktyg. Särskilt positivt är förslaget att orosanmälningar ska göras sökbara, vilket Barnombudsmannen också sedan tidigare efterfrågat, senast lämnades en rekommendation om detsamma i Barnombudsmannens årsrapport 2023.

Genomgående i promemorian redogörs för och förs resonemang kring barnkonventionen, såväl i form av rättsliga utgångspunkter som i förhållande till förslag och bedömningar. Att det görs tydliga kopplingar till barnkonventionen och dess artiklar är en viktig del av genomförandet av barnkonventionen.

Utredningen nämner flera rättigheter i barnkonventionen, bland annat artikel 2 (alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter), artikel 3 (i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa) artikel 4 (staten ska ta ansvar för och utnyttja sina resurser till fullo för att uppfylla barnets rättigheter), artikel 6 (barnets rätt till liv överlevnad och utveckling), artikel 12 (barnets rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet), artikel 19 (barnets rätt att skyddas mot våld), och artikel 24 (barnets rätt till bästa möjliga hälsa). Barnombudsmannen vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram artikel 3 och principen om barnets bästa i relation till enskildas personliga integritet, något som utredningen också resonerar kring, bland annat i avsnitten 4.2 och 4.3. Barnombudsmannen vill också lyfta fram Barnrättskommitténs senaste rekommendationer till Sverige och den djupa oro som uttrycks där avseende

barns ökade inblandning i organiserad brottslighet. Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att utarbeta en strategi, baserad på forskning, för att förebygga ungdomsbrottslighet.¹

Barnombudsmannen noterar att inga barn har fått komma till tals i utredningsprocessen. Det framgår inte heller i avsnitt 2.2 Utredningens arbete om särskilda avvägningar kring detta gjorts.

7.5.1 Det behöver förtydligas vilka som omfattas av anmälningsskyldigheten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning att regleringen är delvis otydlig och behöver förtydligas. Vidare tillstyrker Barnombudsmannen utredningens förslag om att det i lag uttryckligen ska framgå att angivna myndigheter och anställda hos sådana myndigheter samt yrkesverksamma omfattas av anmälningsskyldigheten. Barnombudsmannen ser dock en viss risk att viktiga verksamheter, genom att namnge myndigheter med anmälningsplikt, missas. Exempelvis kan det finnas verksamheter som på olika sätt arbetar på uppdrag för de myndigheter som namnges som inte känner sig "träffade". Det är därför bra att det betonas i promemorian vikten av att det fortsatt finns kvar en reglering som anger att myndigheter vars verksamhet berör barn och unga omfattas av anmälningsskyldigheten. Därmed bedömer Barnombudsmannen att fördelarna med att tydliggöra vissa myndigheters anmälningsplikt borde väga över nackdelarna.

7.5.2 Ytterligare myndigheter ska omfattas av anmälningsskyldigheten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning att ytterligare myndigheter bör omfattas av anmälningsskyldigheten för att stärka skyddet för barn. Vidare tillstyrker Barnombudsmannen utredningens förslag att Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Länsstyrelserna, Skatteverket och Tullverket samt anställda hos dessa myndigheter ska omfattas av anmälningsskyldigheten. (Se även resonemang ovan under 7.5.1). Det är av stor vikt att även de verksamheter vilkas uppdrag i huvudsak rör vuxna, tar ansvar för att uppmärksamma barns utsatthet.

Barnombudsmannen anser liksom utredningen att samhället behöver utforma ett så heltäckande system som möjligt för att fånga upp de barn som behöver samhällets skydd och stöd. Vidare instämmer Barnombudsmannen i att utgångspunkten är att alla myndigheter som kan få kännedom om eller misstanke om att barn far illa bör omfattas av anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen. Det är grundläggande att barn i behov av skydd och stöd upptäcks och att deras förhållanden kommer till socialtjänstens kännedom. Det är endast när kännedom finns som socialtjänsten har möjlighet att ingripa. Socialtjänsten är beroende av att de vuxna som ser barnet i olika sammanhang rapporterar till socialtjänsten vid misstanke om missförhållande.

Barn är särskilt skyddsvärda och samhället måste göra allt i sin makt för att tillvarata barnets rättigheter, och barnets behov av skydd och stöd. Detta måste ha företräde framför vuxnas intressen av exempelvis integritetsskydd. Uttrycket "i första hand beaktas" innebär enligt FN:s barnrättskommitté att barnets bästa inte ska jämföras med alla andra hänsyn. Denna starka ställning rättfärdigas av barnets speciella situation: beroende, mognad, rättslig status och ofta avsaknad av en egen röst. Barn har enligt kommittén sämre möjligheter än vuxna att hävda sina egna intressen, och de som är involverade i beslut som

---

¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, p.45 (c).

påverkar barn måste vara uttalat medvetna om barnens intressen. Om ljus inte sätts på barns intressen tenderar de att bli förbisedda.²

Barnombudsmannen vill i sammanhanget poängtera vikten av att kommunerna har de resurser, finansiellt och kompetensmässigt, som krävs för att hantera exempelvis fler orosanmälningar, så att barn får det stöd och skydd som de har rätt till. Förutom en förväntad ökning av ärenden kan förslagen innebära fler samarbetspartners/anmälare och ett ökat behov av att informera och utbilda dessa nya samarbetspartners kring anmälningsplikten. FN:s barnrättskommitté framhåller i sina senaste rekommendationer vikten av att *de mekanismer som ska stödja barn som utsatts för våld, inklusive socialtjänsten, har tillräckliga resurser*.³

7.5.3 Ordningsvakter ska omfattas av anmälningsskyldigheten

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag och instämmer i utredningens bedömning. Ordningsvakter är förmodligen den av de föreslagna nya anmälningspliktiga verksamheterna/professionerna som i störst utsträckning kommer att hamna i ställningstaganden kring huruvida en orosanmälan ska göras eller ej. Detta eftersom ordningsvakter i hög utsträckning möter barn och unga i den offentliga miljön. Barnombudsmannen vill därför betona vikten av att de organisationer som har ordningsvakter anställda tar ansvar för att utbilda sin personal så att de är väl rustade att axla ansvaret att göra orosanmälningar.

7.5.4 Hänvisning till regleringen om anmälningsskyldighet

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag och instämmer i utredningens bedömning.

7.5.5 Behov av en ny sekretessbestämmelse

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag.

7.6 Skyddet för den enskildes personliga integritet och förtroendet för socialtjänsten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

8.4.1 Återkopplingens genomförande ska tydliggöras

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag.

Det är positivt att yrkesverksamma som i tjänsten gör en orosanmälan får återkoppling när de begär det, bland annat eftersom benägenheten att anmäla på nytt, såsom utredningen beskriver, kan vara mindre om återkoppling inte sker, men också för att underlätta en eventuell fortsatt kontakt mellan anmälaren och barnet samt familjen efter att anmälan gjorts. Förslaget är av stor vikt för att barnet ska kunna få det skydd och stöd som barnet behöver och som är i enlighet med barnets bästa. Barnombudsmannen instämmer också i utredningens bedömning och välkomnar att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett standardiserat formulär för ändamålet. Ett standardiserat formulär kan skapa bättre förutsättningar för socialtjänsten att begränsa återkopplingen, och att hantera eventuella förväntningar hos anmälande verksamhet om mer information än enbart informationen om att utredning inletts.

---

² FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 14, punkt 37

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (2023), punkt 24 (b)

8.4.2 Behov av en ny sekretessbestämmelse

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag.

8.5 Skyddet för den enskildes personliga integritet och förtroendet för socialtjänsten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

9.4.1 Socialnämnder ska få en skyldighet att inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren i vissa ärenden

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag och instämmer i utredningens bedömning. Det är angeläget att socialnämnder har ett tillräckligt underlag vid en bedömning av vilka insatser ett barn kan vara i behov av i varje enskilt fall. Att alla utredningar som avser om en socialnämnd behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska omfattas, utifrån de kriterier som anges i promemorian, och att det ska antecknas i barnakten när utdrag inte ansetts behövt, är positivt ur ett barnrättsligt perspektiv, och ur rättssäkerhetssynpunkt. Det är också viktigt med avseende på artikel 2 i barnkonventionen, barnets rätt att inte bli diskriminerad. Likväl är det viktigt att utdrag ur misstanke- och belastningsregistret inte inhämtas om det bedöms obehövt och att en individuell bedömning görs. Barnets bästa är ett dynamiskt koncept, som kräver att bedömningar görs anpassade till det specifika sammanhanget.⁴

9.4.2 Socialnämnder bör erhålla registerutdragen genom annat elektroniskt utlämnande

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

9.4.3 Endast relevanta uppgifter ur registren bör redovisas i socialnämndernas utredning

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

9.5 Skyddet för den enskildes personliga integritet och förtroendet för socialtjänsten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

10.8.1 Samtliga anmälningar om oro för barn bör bli digitalt sökbara

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning. Socialnämnderna har, såsom utredningen skriver, ett omfattande ansvar för att i sitt förebyggande arbete uppmärksamma och skydda barn som far illa. Att göra samtliga anmälningar om oro sökbara är ett viktigt led i att stärka skyddet för barn som far illa. Det ger också en bättre möjlighet till helhetsbedömningar och till att ta tillvara barnets bästa.

10.8.2 En anmälan om oro för barn bör alltid bli del av en barnakt

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

10.8.3 Finns samtliga anmälningar om oro för barn i en barnakt blir de digitalt sökbara

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

10.8.4 Vissa handlingar i en barnakt ska sparas längre tid än i dag

---

⁴ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 14, punkt 1

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag. I promemorian beskrivs att det regelbundet kommer förfrågningar från enskilda som vill ta del av sin barnakt. Det kan också tänkas att efterfrågan skulle vara större om det fanns tydligare information om att möjligheten finns. Att kunna ta del av uppgifter från en tidigare utredning är av betydelse i arbetet med att ge barn och unga skydd och stöd.

10.8.5 Sekretesstiden för handlingar i barnakter bör inte ändras

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

10.8.6 Förlängd gallringstid för handlingar i barnakter

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag och instämmer i utredningens bedömning.

10.8.7 Handlingar i en barnakt bör överlämnas till en arkivmyndighet först när barnet har fyllt 18 år

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

10.8.9 Det finns fördelar med ett nationellt register för barnakter

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning. Det finns ett behov av ökad kunskap om barns utsatthet. Utredningen lyfter också fram FN:s barnrättskommittés senaste rekommendationer till Sverige där detta behov påtalas. Möjligheten att, genom ett nationellt register, ta del av till exempel orosanmälningar som inkommit gällande ett barn i en annan kommun skulle sannolikt stärka skyddet för barn, i synnerhet de barn som flyttar ofta. Mycket talar för att det bör inrättas ett nationellt register för barnakter, men precis som utredningen anser Barnombudsmannen att frågan behöver utredas noggrant, i särskild ordning.

10.8.10 Ett alternativt sätt att göra anmälningar om oro för barn som far illa sökbara

Barnombudsmannen anser liksom utredningen att den ordning som framgår av avsnitt 10.8.2 är att föredra. Barnombudsmannen anser dock att det förslag som anges i avsnitt 10.8.10 kan vara ett alternativ om det av någon anledning inte går att genomföra förslaget i enlighet med avsnitt 10.8.2. Att orosanmälningar görs sökbara är viktigt, oavsett vilket av tillvägagångssätten som väljs, i syfte att ge skydd och stöd till de barn som är i behov av det.

10.9 Skyddet för den enskildes personliga integritet och förtroendet för socialtjänsten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

11.6.1 En myndighet inom socialtjänsten ska i vissa fall få lämna ut information i brottsförebyggande syfte

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag och instämmer i utredningens bedömning. För barn som lever i familjer som flyttar ofta kan detta ha särskilt stor betydelse.

11.6.2 Barnets rätt att få relevant information om informationsutlämnandet

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning. Barnombudsmannen vill i sammanhanget betona att det är viktigt att informationsdelning med barnet har sin utgångspunkt i barnets bästa, med hänsyn tagen till barnets aktuella situation, ålder och mognad. Därför måste kvalitativa individuella prövningar göras i varje enskilt fall.

11.6.3 Formerna för utlämnandet samt dokumentation

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

11.7 Skyddet för den enskildes personliga integritet och förtroendet för socialtjänsten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

12.5.1 Socialnämndernas behov av att få uppgifter från en referensperson utan samtycke från en vårdnadshavare

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning. Även om samtycke oftast lämnas är det ändå av vikt att säkerställa att socialtjänsten har möjlighet att inhämta uppgifter från en referensperson utan vårdnadshavares samtycke. Det är en viktig förutsättning att socialtjänsten ska ha tillräckligt underlag för att göra en bedömning av vad som är till barnets bästa.

12.5.2 Uppgiftsskyldighet för vissa verksamheter som avses i skollagen och anställda i sådan verksamhet

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag. De resonemang som förs i promemorian kring barns delaktighet är viktiga. Det är viktigt att samtidigt bejaka barnets rätt till stöd och skydd, samtidigt som barnets rätt att komma till tals i enlighet med artikel 12, barnkonventionen bejakas. Barnkonventionens barnsyn innebär att barn är kompetenta och handlingskraftiga, och i behov av skydd och stöd⁵ Det är också viktigt att informationsinhämtandet sker på ett så neutralt sätt som möjligt så att barnets viktiga relationer i skolan kan bibehållas.

12.5.3 Partsinsynen ska begränsas i vissa fall

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag. Med möjligheten att sekretessbelägga uppgifter om var barnet eller en part har sin hemvist eller annars befinner sig för den andre parten i ärendet kan barnets bästa sättas i fokus. Särskilt viktigt kan detta bli för barn med skyddade personuppgifter som riskerar att utsättas för hot och våld av den ena föräldern, vars skyddade uppgifter i dagsläget genom begäran om utlämnande kan röjas.

12.5.4 Frågor om vittnesplikt och skyldigheten att i vissa fall utge skriftliga bevis

Barnombudsmannen tillstyrker utredningens förslag.

12.6 Skyddet för den enskildes personliga integritet och förtroendet för socialtjänsten

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bedömning.

Föredragande i ärendet har varit utredare Elin Fischer. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschef Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin, Barnombudsman

---

⁵ En skrift om barnkonventionen, Barnombudsmannen (2019) [en-skrift-om-barnkonventionen-uppdaterat.pdf \(barnombudsmannen.se\)](#) s 71